

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
u.uh.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande: En socionomutbildning i tiden – SOU 2025:27 Dnr: LiU-2025-01444

Linköpings universitet (LiU) har beretts tillfälle att yttra sig över betänkande av *Utredningen om en översyn av socionomexamen* och lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis har LiU följande synpunkter på utredningen:

- Utredningen föreslår genomgripande förändringar av socionomutbildningen. Sådana förändringar behöver vara väl underbyggda och ha föregåtts av en bred förankringsprocess där behov och förutsättningar har utretts grundligt. Vår bedömning är att så inte har gjorts.
- Utredningen har ett för snävt fokus på socionomers arbete i socialtjänsten, snarare än på socionomutbildningen som en generalistutbildning som ska förbereda socionomer på arbete i en bred uppsättning verksamheter.
- Utredningen föreslår att begreppet 'förståelse' utgår i flera mål under "Kunskap och förståelse". Linköpings universitet föreslår att formuleringarna fortledes bör inkludera 'förståelse' för att visa en högre nivå av lärande.
- Utredningens förslag på nya examensmål är inkonsekventa i relation till varandra och går emot generell målpraxis.
- Förslaget om nya examensmål strävar efter göra socionomutbildningen vid olika lärosäten mer likvärdig och likriktad men det finns inget i utredningen som möjliggör detta. Tvärtom föreslås spretiga examensmål som öppnar för olika tolkningar.
- Flera examensmål är tagna direkt från andra professionsutbildningars examensordning utan förklaring, motivering eller anpassning till Socionomprogrammet.
- Det förebyggande arbetet saknas i examensmålen, vilket blir särskilt problematiskt i relation till nya SoL.
- Utredningen är dåligt strukturerad och underbyggd. Exempelvis ser uppställningen av examensmål olika ut i kapitel 1 jämfört med kapitel 6.
- Utredningens genomgång av samhällsutmaningar av relevans för det sociala arbetet och socionomutbildningen är ensidig och missvisande.

- Vi håller med utredningens förslag i kapitel 7 om att utreda en förlängd Socionomutbildning med examen på avancerad nivå.

Övergripande synpunkter

Linköpings universitet ser positivt på utredningens ambition att stärka kvalitet och likvärdighet inom landets socionomutbildningar. Likaså anser vi att välfärdsrätt/juridik och verksamhetsförlagd utbildning (VFU) är centrala och självklara delar av en socionomutbildning. Socionomer har sedan professionens början verkat i en kontext av samhällsutmaningar – där vissa är, som utredningen kallar, ”tidlösa” och därmed ständigt aktuella – andra är mer dagsaktuella. Socionomer behöver förberedas under utbildningen för att möta och hantera samhällsutmaningar, men vi ser risker med flera av de föreslagna förändringarna i examensordningen. Förslagen tenderar att bli alltför detaljerade och riskerar att undergräva socionomprogrammets generalistprofil. Vi förordar bredare men samtidigt mer nyanserade målformuleringar som fokuserar på förmåga, förståelse och professionell tillämpning, snarare än avgränsade teman och målgrupper, för att förbereda socionomstudenter för arbete i en bred uppsättning verksamheter.

Vi anser att socionomers kompetensutveckling, för att bättre kunna möta nuvarande och framtida samhällsutmaningar, bör bygga på följande principer:

- En grundutbildning som ger en bred generalistkompetens.
- Påbyggnadsutbildningar som möjliggör specialisering inom områden som identifieras i samverkan med arbetsmarknadens parter.
- Tydliga krav på vilken specialistkompetens som krävs för olika funktioner inom det sociala arbetet samt hur denna kompetens ska utvecklas – exempelvis genom påbyggnadsutbildning, mentorskap eller PTP-liknande tjänster. Dessa krav bör tas fram i nära samverkan med arbetslivet och vara förpliktigande för att få genomslag i praktiken.
- Ett stärkt samarbete mellan forskning och praktik, bland annat genom kliniska lektorat och delade tjänster, för att säkerställa ett kunskapsbaserat socialt arbete.

1.1 Förslag till ändringar i Högskoleförordningen (1993:100), bilaga

2 Examensordningen

Förändringsförslag 1: Visa kunskap om områdets vetenskapliga grund samt kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, samt kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och sambandets betydelse för yrkesutövningen,

- Kommentar: Förslaget innehåller fler ord, men tillför inte något direkt nytt till den nuvarande lydelsen. Det är ett tydliggörande av vad som ingår, men innebär inte någon förändring. Förslagets formulering återfinns i examensmål från andra professionsutbildningar utan motivering eller anpassning till socionomutbildningen.

- **Vi tillstyrker innehållet, men ej formuleringen.**

Förändringsförslag 2: Visa kunskap för samspelet mellan individers och grupper sociala situation, levnadsvillkor, fysiska och psykiska hälsa samt funktionsförmåga i förhållande till samhälleliga och andra bakomliggande faktorer

- Kommentar: Förslaget innebär att examensmålet förståelse tas bort vilket enligt Bologna-reformen betyder lägre och förenklade lärandekrav. Detta motsätter vi oss.
- **Avstyrker.**

Förändringsförslag 3: "Visa kunskap om ledning av socialt arbete" har integrerats under Färdighetskategorin.

- **Tillstyrker.**

Förändringsförslag 4: Visa kunskap om aktuella samhällsutmaningar inom området

- Kommentar: "samhällsutmaningar inom området" är en otydlig formulering. Vi föreslår att "området" ersätts med "socialt arbete"
- **Tillstyrker efter förändrad formulering.**

Förändringsförslag 5: Visa kunskap om barns behov och sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar barns, ungas, kvinnors, mäns och äldres livsbetingelser, samt kunskap om hur funktionsnedsättningar påverkar människors livsbetingelser,

- Kommentar: Uppräkningen av olika målgrupper skapar otydlighet snarare än klarhet. Ett exempel på otydligheten är att genus inte görs relevant för barn, unga och äldre. Formuleringen motsäger också ambitionerna med nya Socialtjänstlagen som frångår snäva avgränsningar av fokus för det sociala arbetet.
- **Avstyrker.**

Förändringsförslag 6: visa kunskap om och förståelse för hur social utsatthet, normbrytande beteende och ungdomskriminalitet kan förebyggas och hur återfall i brott kan motverkas,

- Kommentar: Denna tematik ryms i befintliga examensmål samtidigt som ungdomskriminalitet endast utgör ett av många områden för socionomer. Formuleringen motsäger ambitionerna med nya Socialtjänstlagen som frångår snäva avgränsningar av fokus för det sociala arbetet.
- **Avstyrker.**

Förändringsförslag 7: Visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, samt om hedersrelaterat våld och förtryck.

- Kommentar: tillägget om hedersrelaterat våld och förtryck då befintligt examensmål förutsätts behandla detta samt andra relaterade våldsformer.

- **avstyrker.**

Förändringsförslag 8: Visa sådan färdighet som krävs för att utveckla och genomföra socialt arbete på olika nivåer i samarbete med de människor som berörs, samt med närstående.

- Kommentar: "Närstående" är i sig inte ett inte ett problematiskt begrepp men tillägget innebär en onödig specificering eftersom närstående redan omfattas av socionomers yrkesområden enligt nationella anhörigstrategin och socialtjänstlagen.
- **Avstyrker**

Förändringsförslag 9: visa förmåga att utifrån relevant kunskap tillämpa författningar inom ramen för socialt arbete,

- Kommentar: Formulering "relevant kunskap" avvisas, men behålla "inom ramen för socialt arbete".
- **Tillstyrker efter förändrad formulering**

Förändringsförslag 10: visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper,

- **Tillstyrker**

Förändringsförslag 11: Visa förmåga att leda planera och samordna arbete inom området

- Kommentar: Termen "området" är otydlig och bör ersättas med termen "socialt arbete"
- **Tillstyrker efter ändrad formulering.**

Förändringsförslag 12. visa förmåga att kritiskt granska, bedöma och använda relevant information samt att diskutera nya fakta, företeelser och frågeställningar med olika målgrupper och därmed bidra till utveckling av yrket och verksamheten

- Kommentar: Den nya formuleringen tillför inget av värde och borttagandet av de två gamla målen innebär att flera centrala delar i det sociala arbetet försvinner, exempelvis framskrivningen av "sociala problem". Socionom är dessutom en yrkesprofession och inte ett specifikt yrke.
- **Avstyrker å det bestämdaste.**

Förändringsförslag 13: Poängprecisering av VFU samt juridik.

- Kommentar: Går emot generell praxis och Bolognareformens målstyrning där kunskaper och färdigheter ska skrivas fram, inte specifika poäng i ett ämne.
- **Avstyrker.**

OBS: Utredningen nämner inte examensarbetet i författningsförslaget.

Kapitel 2 och 3

Vi har inga direkta synpunkter på kapitel 2, som behandlar utredningens uppdrag och arbete samt definitioner. Det som kan sägas är att det finns en underliggande ton i hur uppdraget är beskrivet som i sig andas en oförtjänt misstro mot svensk socialtjänst och socionomers arbete. Det är en smula missriktat att mena att ändringar i examensordning och utbildning kan lösa problematik som bottnar i social- och fördelningspolitik samt hur kommuner organiserar socialtjänstens arbete.

Kapitel 3 behandlar socionomers utbildning genom en historisk tillbakablick och beskrivning av Socionomprogram vid dagens 19 lärosäten samt påbyggnadsutbildning. Kapitlet är i textmängd omfattande och hade kunnat kondenseras för en tydligare överblick. I kapitlet presenteras vidare statistik som övervägande visar på ett attraktivt och välfungerande Socionomprogram, däribland ett relativt högt söktryck jämfört med andra yrkesprogram, god prestationsgrad och en examensfrekvens som ligger långt över yrkesprogrammets genomsnitt. Denna positiva bild står i stark kontrast till utredningens genomgående kritiska och misstroende hållning gentemot socionomutbildningen.

I kapitlet finns ett resonemang om att juridiklärargruppens sammansättning har förändrats över tid och att utvecklingen går i positiv riktning. Detta påvisas genom att redovisa statistik där antalet lärare i juridik med en juristexamen har minskat till förmån för socionomer. Vår fråga är: Hur kan detta anses utgöra en positiv riktning i en akademi? Att som utgångspunkt i en utredning om behov av ökad kompetens tydligt ange att lärare med mera omfattande ämneskompetens minskar och ersätts av personer som inte besitter lika hög kompetens, utgör något positivt är minst sagt häpnadsväckande.

Kapitel 4 Socionomers arbete – och utmaningar i socionomers arbete.

Kapitel 4 fokuserar på socionomers arbetsmarknad och arbetsuppgifter (4.1), det juridiska ramverket för socialt arbete (4.2) samt aktuella samhällsutmaningar (4.3).

Vi har ingenting att invända mot beskrivningen av arbetsmarknad och arbetsuppgifter under 4.1. Socionomer är viktiga för samhället och yrkesverksamma socionomer verkar under en mängd olika titlar. Utredningen visar också att det över tid skett en kraftig ökning av antalet socionomer på arbetsmarknaden. Bredden på arbetsuppgifter och yrkestitlar talar för behovet av en fortsatt generalistutbildning. Beskrivningen av socionomer som en *samverkande profession* talar på samma sätt för att det behövs en omfattande gemensam utbildnings- och kunskapsgrund, dvs generalistkunskap.

I relation till 4.2 beskrivs juridik som "socionomens arbetsfält och redskap". Självklart är juridik viktigt, men så är också relationskompetens, bemötande, kommunikationsfärdigheter etc. som alla är verktyg i det sociala arbetet. Vi ifrågasätter inte vikten av juridiska kunskaper hos socionomer, men vi vill betona att det bör vara upp till varje lärosäte hur kunskap om relevanta författningar inom

det sociala området bäst förmedlas – om dessa ska vara integrerade i olika kurser i socialt arbete eller ges som separata kurser.

Den uppräkningslista som återfinns i kapitel 4.2.2 av den lagstiftning som socionomer behöver stifta bekantskap med i syfte att erhålla erforderlig juridisk kompetens har ett oklart syfte i utredningen. I kapitlet anges ett axplock av författningar där vissa av de viktigare inte återfinns i uppräkningslistan. Som exempel på sådana lagstiftningar går det att ange våra grundlagar, särskilt kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform och tryckfrihetsförordning (1949:105), men även kommunallag (2017:725), förvaltningsprocesslag (1971:291) och författningar inom sjukvården med flera andra, som inte återfinns i uppräkningslistan.

Angående 4.3 Samhällsutmaningar i det sociala arbetet och särskilt *aktuella samhällsutmaningar*, vilket utgör en stor del av kapitel 4, vill vi peka på att utredaren målar upp en alltför snäv bild av vad som kan uppfattas vara just aktuella samhällsutmaningar. Det är problematiskt att den snäva bilden sedan också ligger till grund för ändringar i examensmålen. Aktuella samhällsutmaningar ska behandlas, vilket också görs idag, inom ramen för en socionomutbildning av hög kvalitet. Att definiera vad dessa består av i examensmål som ska användas över tid är dock en motsättning i sig – vad som är *aktuellt* kommer att variera. Detta skriver även utredaren som ändå låter examensmålen färgas av en snäv syn på dagens aktuella problem.

Ett annat problem med skrivningarna i kapitel 4 som handlar om samhällsutmaningar, tidlösa och aktuella, är att olika målgrupper lyfts fram på ett sätt som står i konflikt med formuleringarna i nya socialtjänstlagen. Inte minst i relation till våld i nära relationer. När examensmålen ändrades avseende våld senast så infördes förändringen samtidigt i flera (15) olika examina, tex jurist, sjuksköterska med flera.

Kapitel 5 Ungdomsbrottslighet, sociala insatser och straffrättsliga reaktioner

Diskussioner om kriminalitet förekommer 62 ggr i propositionen för nya SoL men cirka knappt hälften av dessa är bredare dvs kriminalitet generellt och inte direkt mot ungdomskriminalitet. Utredningens fokus mot ungdomskriminalitet i detta kapitel är alltså en insnävning av ett bredare problemområde. Kapitel 5 utgör sammantaget en blandning av egna åsikter, läroboksinspirerade uttalanden och det är svårt att förstå syftet med kapitlet. Utredningen går i dessa delar inte annat än att uppfatta som en grundläggande lärobok i juridik och allmänt hållen kunskap om unga lagöverträdare. Att ägna ett sådant omfattande sidantal (157–229) till ett av de många förslagen om ändrade examensmål, tillägget om normbrytande beteende och ungdomskriminalitet, är oproportionerligt.

Kapitel 6 Utredningens förslag och överväganden samt konsekvenser av utredningens förslag

Kapitel 6 redogör för utredningens förslag och överväganden gällande nya examensmål för Socionomexamen. I kapitlet framgår dock tydligt de brister gällande koherens och stringent argumentation som generellt präglar utredningen. Exempelvis presenteras examensmålen i en annan ordning än den som ges i kapitel 1. Vidare under 6.1.2 *Utredningens överväganden* citeras en lärosätesrepresentant om de långa ställtiderna inom akademien för att ändra utbildnings- och kursplaner. Utifrån bland annat detta föreslås ett nytt examensmål om att studenten ska visa kunskap om aktuella samhällsutmaningar inom området. I utredningen motiveras det med att man vill betona vikten av proaktivitet och behovet att kontinuerligt pröva och ompröva utbildningens innehåll för att hålla den aktuell och samhällsrelevant. Samtidigt föreslår utredningen andra examensmål som är snäva, tidsbundna och omöjliggör en kontinuerlig omprövning av Socionomprogrammets innehåll för att vara i takt med samtiden. Sammantaget leder detta till en inkonsekvent och motsägelsefull argumentation som stöd för de föreslagna ändringarna i Socionomprogrammets examensmål.

Kapitel 7 Förslag till regeringen: Utredning om förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå

I kapitel 7 diskuterar utredningen förslag som faller utanför direktiven och tilläggsdirektiven. Vi ser flera av dessa förslag som högst relevanta och vi instämmer därför i behovet av att bland annat vidare utreda ett förlängt Socionomprogram.

Handläggningen av beslutet

Beslut om detta yttrande har fattats av dekanen Ulf Melin efter föredragning av utbildningsledaren Charlotta Einarsson.

I ärendets beredning har följande medverkat:

Magnus Nilsson, lektor i socialt arbete och programansvarig för socionomprogrammet

Karin Osvaldsson Cromdal, professor i socialt arbete

Marie Gustavsson, lektor i socialt arbete, avdelningschef

Annika Staaf, professor i socialt arbete

Peter Holmqvist, lektor i socialt arbete, enhetschef

Magnus Wiberg, adjunkt i socialt arbete, enhetschef

Veronika Wallroth, lektor i socialt arbete, proprefekt vid Institutionen för kultur och samhälle

Joy Torge, lektor i socialt arbete, programansvarig för masterprogrammet i socialt arbete

Ann-Charlotte Münger, lektor, Barnafriid
Johanna Sohl, Utredare, Barnafriid
Maria Johansson, Utredare, Barnafriid

Ulf Melin

Charlotta Einarsson

Sändlista:

Utbildningsdepartementet
Prefekt och proprefekt vid IKOS
Utbildningsrådet
Dekan och prodekan vid Filosofiska fakulteten
Medverkande i ärendet beredning
Internrevisionen
Lokala fackliga organisationer
Studentkåren StuFF
Dokument- och arkivenheten

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign